

постали носиоци отпора политици приближавања Трећем Рајху и допринијели су јачању Народног фронта и КПЈ која је била директни противник фашизма.

Занимљив је и прилог Бранислава Вранешевића (Нови Сад) *О улози новосадске штампе и штампарства у привредном развоју Војводине*.

Рубрика *Рецензије и прикази* заступљена је приказима и рецензијама на најновије књиге, студије и монографије у којима се обрађује економска историја. Тако Лазар Ракић даје осврт на књигу Николе Ј. Гаћеше *Аграрна реформа и колонизација у Срему 1919—1941*. (издавач Институт за изучавање историје Војводине, Нови Сад, 1975, стр. 340); Бранко Којић опширније приказује расправу Ивана Ерцега *Поморско-трговинске везе јадранских и медитеранских лука с Трстом (1771)*, коју је објавила ЈАЗУ у едицији *Старине*, књ. 56, Загреб 1975; о књизи Душанке Војанић *Турски закони и законски прописи из XV и XVI века за смедеревску, крушевачку и видинску област*, издање Историјског института у Београду, Зборник за источњачку историјску и књижевну грађу, Београд 1974, књ.

2, V8, стр. 180, — пише Мухамед Ждраловић; на књигу Милоша Благојевића, *Земљорадња у средњовјековној Србији* (Београд 1973, стр. 463) кратак осврт даје Ђерђ Гал; Смиљана Ђуровић опширно пише о књизи Николе Живковића *Ратна штета коју је Немачка учинила Југославији у другом светском рату* (Београд 1975, стр. 590).

У рубрици *Часописи* Мирослава Деспот даје доста опширан приказ врло угледне *Revue d'histoire économique et sociale* (Paris, 1974, 1—4).

У рубрици *Кроника*, Редакција биљежи неколико информација важних за историчаре, економисте и читаоце овога гласила: о одржавању „Округлог стола“ у Љубљани; о улози саобраћаја у економској историји југословенских земаља, који организују у октобру 1977. године Комисија за економску историју Југославије и Институт за згодовину делавскога гивања у Љубљани; о припремама и раду на библиографији о економској историји Југославије, као и о припремама Седмог интернационалног конгреса за економску историју, који ће се одржати у Единбургу у августу 1978. године.

М. Дашић

АРХИВ ЗА ПРАВНЕ И ДРУШТВЕНЕ НАУКЕ

бр. 1—2, 1976

Крајем 1976. године, поводом седамдесетогодишњице излажења, штампан је необично занимљив, садржајно разноврстан и врло богат двоброј (1—2, 1976) часописа „Архив за правне и друштвене науке“, који има карактер својеврсне и изузетно садржајне антологије чланака, студија и расправа из области правне теорије и праксе, историје државе и права, политичких система и других домена правне мисли. Компонован је од текстова изабраних из око 500 бројева часописа, који обухватају више од 50.000 страна. Из тако великог опуса редакција је одабрала 25 прилога, разумије се — оних најрепрезентативнијих, чланака који својим садржајем илуструју висок ниво правних и друштвених наука током 70 година излажења овога гласила.

„Архив“ је започео да излази као часопис Правног факултета у Београду 1906. године, непосредно по конституисању Универзитета у Београду (1905), у чијем је саставу као научно наставна јединица, Правни факултет чинио једино од језгара ове високошколске установе. Окупљајући најзначајније правне писце, историчаре државе и права, историчаре и друге јавне и политичке мислиоце, „Архив“ је до првог свјетског рата не само веома много допринио афирмацији правне теорије и праксе у ондашњој Србији већ и вршио снажан утицај на целокупни развој науке и културе у овој земљи. Избијањем првог свјетског рата, који је отпочео агресијом Аустро Угарске а затим и Њемачког царства на Србију, „Архив“ је престао да излази, јер његови уредници и са-

радници перо замјењују пушком, дијелећи тако судбину читавог српског народа.

Појавио се поново 1920. године (друго коло), да би излазио све до априлског рата 1941. године као часопис Правног факултета у Београду. У периоду од 1941. до 1945. године „Архив“ поново није излазио, изражавајући тиме своју непомирљивост с фашистичком окупацијом земље.

У социјалистичкој Југославији „Архив за правне и друштвене науке“ наставио је да излази (од 1945. године) као орган Савеза удружења правника Југославије — као Ново (треће) коло. У првом броју (мај—јун 1945) који је изашао у социјалистичкој Југославији „Архив“ није пропустио да укаже на своју прогресивну оријентацију и у току ранијег излагања. И с правом, јер се заиста може рећи да је часопис од свог почетка остао досљедан неким својим прогресивним одређењима. У периоду између два рата он је одолијевао продорима реакционарних, конзервативних и ненаучних схватања. Окупљајући еминентне југословенске правнике, међу којима је било и оних који су досезали до првих редова европских правника и теоретичара политичког система, „Архив“ је не само успјешно пратио развој правне научне мисли већ у томе у мјери коју је омогућавала објективна ситуација, био консеквентан и у слиједу историјског хода и политичких, револуционарних превирања на свјетској и југословенској револуционарној позорници, посебно у области права и других друштвених наука.

Надовезујући своје излагање на тако богату традицију, „Архив“ је у социјалистичкој Југославији, као часопис Савеза удружења правника Југославије, још јаче наглашавао своју југословенску оријентацију, али је при томе имао довољно научног и политичког слуха и за правна питања специфична за поједине републике и покрајине. У протеклих 30 година готово да није било познатијег научног радника или стручњака из области права из читаве југословенске заједнице, који није сарађивао у овом еминентном гласилу. И многи теоретичари политичког

система, историчари и други стручњаци у области друштвених наука, сарађивали су у „Архиву“. Тако широко отворен према сарадницима, часопис је изграђивао јасан став по коме област права треба да буде не само предмет анализе правних већ и других друштвених наука, у првом реду историјских и филозофских. Та оријентација на комплексно проучавање правних и друштвених наука истакнута је и у називу часописа.

У посљедње три деценије свога излагања „Архив“ је дао снажан допринос марксистичкој теорији државе и права, а особито је допринио научној обради и научном уопштавању правних система социјалистичке самоуправне Југославије. Велику улогу часопис је постигао у протеклом периоду „и у развијању позива правника и правничке културе“. И заиста је ријетко које гласило имало тако деликатну и континуирану улогу у његовању не само правничке и политичке већ и културе у најширем смислу на југословенском простору.

Огромна научна и културна баштина овог часописа (око 500 бројева и преко 50.000 страна) најбоље се види из библиографије која је објављена у јубиларном броју (1—2 за 1976). Наиме, поред објављених изабраних прилога, најновији број је донио и комплетан списак објављених радова у свим досадашњим бројевима часописа, дат хронолошким редом. На крају часопис је донио и регистар свих објављених чланака од 1906. до 1975. године. Овим је научна и шира културна јавност добила преглед огромног опуса који је за 70 година излагања „Архива“ објављен на његовим страницама. Им-позантан је то прилог српској и југословенској културној баштини.

М. Дашкић